

Ana Grimshaw, Keith Hart
ANTROPOLOGIJA IN KRIZA INTELEKTUALCEV
(ANTHROPOLOGY AND THE CRISIS
OF THE INTELLECTUALS)
Prickly Pear Press, Cambridge 1993

Knjižica dveh mlajših britanskih antropologov (ki bi ju bilo mogoče, ne glede na to da sta se antropološko profilirala eden pod mentorstvom Leacha, drugi pa Goodyja, šteti za predstavnika manchesterstverske antropološke šole), je vredna branja iz vsaj dveh razlogov: najprej seveda zato, ker tematizira na Zahodu moden problem "krize antropologije"; drugič pa zato, ker je eden izmed zanimivih poskusov prevrednotenja zgodnjih stopenj razvoja britanske socialne antropologije.

Če začnemo s problemom "krize antropologije", gre, kot je znano, za to, da naj bi bila antropološka disciplina v krizi zaradi prerahle povezanosti s "prakso", pretirane akademskosti in politične neangažiranosti. Ne glede na to, "da je mogoče reči, da je antropologija v krizi že odkar pomnimo" (str. 6), pa je zaostritev te krize vendarle nekoliko novejšega datuma: začela se je, v svoji akutni obliki, v obdobju "vala gibanj za neodvisnost" (ibidem), zaostрила pa v sodobnosti. Danes antropologija ni več zmožna odgovarjati tako na izzive empirične realnosti, kakršna je npr. vojna v Bosni (str. 40), kot tudi ne na zahteve študentov, ki "gledajo na antropološko znanje kot na možni most med njimi samimi kot individui in svetom, v katerem žive; ostajajo pa praviloma razočarani" (str. 7). Navedene okoliščine so znotraj same discipline povzročile zlom tako vrste konceptov, kot tudi vrste metod: danes se tako dvomi o resničnosti in merodajnosti klasičnih terenskih monografij (str. 7); zlomljena je vrsta klasičnih konceptov (npr. koncept primitivne družbe - str. 32); v disciplini vlada zmešnjava pojmov in konceptov (str. 34); resno je problematizirana tudi sama metoda terenskega dela (str. 7, idr.). Navedeno in še nekatere druge značilnosti razvoja antropologije od dvajsetih let naprej, so nujno privedli do tega, da antropološka disciplina "v jedru temelji na zdravem razumskem vedenju" (str. 34). V takšnih razmerah se je antropologija zadnja desetletja (čeprav seveda tudi že prej, vendar to v bolj odmaknjeni preteklosti ni bilo tako jasno razvidno) izolirala znotraj akademskih krogov v kabinetno znanost, ločeno od družbenih in političnih procesov, tega ni ogrozilo tudi proslavljeno terensko delo, saj niti teoretsko niti metodološko ni preseгло ravni "terenske iniciacije" (str. 35) antropologov v to akademsko okolje.

Iz zastavljene analize je seveda tudi rešitev kot na dlani: emancipirati zatrto plat discipline, torej njeno neakademskost, njeno empirično usmeritev, njeno politično angažiranost. "Razrešitev antropološke dileme v smeri ponovne iznajdbe same sebe kot vitalne aktivnosti na predvečer enaindvajsetega stoletja gotovo ne more iti v smeri rastoče specializacije, v odkrivanje novih področij družbenega življenja, ki naj bi jih kolonizirala ob pomoči starih profesionalnih paradigem; niti je ni mogoče najti v vračanju k znanosti iz knjig, preoblečeni v novo in odprto obliko dialoga. Ta razrešitev zahteva nov vzorec družbenega angažmaja, ki sega prek akademskih meja v najbolj divje razsežnosti svetovne družbe" (str. 44). Avtorja v takšno razrešitev verjameta, saj po njunem mnenju "antropologija v sebi vsebuje mnoge elemente bolj fleksibilnega, konstruktivnega načina učenja o svetu. V tem sta njena moč in kreativni potencial" (str. 49). Rešitev gre iskati tudi

v vključevanju amaterjev, torej neprofesionalnih antropologov v disciplino, saj le-ti "vbrizgavajo nov radikalizem v zamejenost in rutino akademskega sveta" (str. 41; eden od avtorjev knjige, Keith Hart, se je te zadeve lotil tudi praktično - je namreč organizator britanske "The Amateur Anthropological Association").

Razmišljanje o krizi antropologije pa avtorja pripelje tudi do drugega, po mojem mnenju celo boljšega in bolj bistvenega dela knjige: namreč do njune analize razvoja britanske socialne antropologije od 1890 naprej. Te zgodovinsko-teoretične analize se avtorja lotita v prizadevanju iskanja vzrokov sodobne krize antropologije. In tisto, kar kot vzrok najdeta, je sam nastop klasične britanske socialne antropologije, torej predvsem nastop Malinowskega: "kajti nasprotja, ki jih uteleša praksa Malinowskega in ki so bila perpetuirana skozi delo njegovih naslednikov, so tista, ki nas pestijo danes" (str. 17). To privilegirano mesto izvora krize antropologije si je Malinowski "zaslužil" zato, ker je v svoji funkcionalistični antropologiji nakopičil vrsto protislovij in pomanjkljivosti, izmed katerih naj omenimo le najbolj ključne: "številne izmed ključnih elementov v moderni antropološki praksi, ki se jih pripisuje individualni inovaciji Malinowskega, je mogoče najti mnogo bolj zgodaj, posebej v delih Boasa, Haddona in Riversa; znano je, da je bil Malinowski mnogo manj uspešen pri prenosu svojih znanstvenih načel v prakso kot pa je bil uspešen pri njihovem razširjanju; njegova besedila so bila kompromitirana kot modernistični kolaži, v nasprotju z njegovim lastnim opisom le-teh kot objektivnih poročil o socialni realnosti; njegovo prepričanje, da je nepristranski, objektivni opazovalec, nikogar več ne prepriča... njegovi posthumno objavljeni dnevniki so razkrinkali razkorak med njegovo profesionalno in zasebno osebnostjo" (str. 16); za njegovo antropologijo je značilen tudi "kolaps individua v kolektiv, dejstev v teorijo, življenja v podatke, specifičnega v splošno" (str. 22); "razvil je kult lastne osebnosti; podpiral je trend, da etnografi privzamejo avtorstvo nad plemeni, katerih imena so krasila njihove knjige; in obdal se je s selekcioniranim prgiščem učencev (s tistim, kar Ernest Gellner imenuje "terenska klika z LSE")..." (ibid.). In še bi lahko naštevali.

Vendar pa, kot opozarjata avtorja, Malinowski ni edini, čeprav je prav gotovo ključni krivec za tako nastalo krizo antropologije. Prav tako namreč med bistvene krivce uvrščata tudi Radcliffe-Browna; oba z Malinovskim sta bila namreč ključna protagonistata birokratizacije antropologije, njene vključitve v obstoječi zbirokratizirani državni aparat (prim. str. 23, 24, 19 idr.). Prav zato tudi avtorja poudarjata, "da je mogoče reči, da sta bila oba žutemeljitelja' zgolj znanstvena pozerja..." (str. 23).

V luči takšne njune ocene klasičnega obdobja britanske antropologije gre tudi razumeti produktivno alternativo, ki jo v razvoju antropologije po njunem mnenju predstavlja nihče drug kot Rivers. Rivers je bil namreč tisti, ki je zagovarjal povezavo antropologije z zgodovino (str. 21); bil je tisti, ki je zagovarjal pomen dolgotrajnega terenskega dela bistveno prej kot Malinowski (str. 20); bil je pionir geneološke metode; bil je oseba, ki je stala na strani družbenih procesov, družbene realnosti, ne pa na strani akademskih kabinetov. Bil je torej popoln kontrast Malinowskega: razlika Rivers-Malinowski je razlika "revolucionarno - kontrarevolucionarno v moderni antropologiji" (str. 22). In še: "Rivers je umrl istočasno, kot so umrli svobodno misleči intelektualci" (str. 19).

“Vrnitev k Riversu” je zato ne zgolj zgodovinska alternativa, temveč je po mnenju avtorjev tudi edina dejanska možnost za razrešitev krize sodobne antropologije; tudi v smislu Lévi-Straussove pripombe iz Strukturne antropologije, da je prav v Riversu “etnologija našla svojega Galileja” (str. 19).

Avtorjema gre seveda vsekakor priznati, da sta s podrobnejšo razdelavo zgoraj nakazanih tez poskrbela za dinamično, provokativno in na nekaterih mestih sveže argumentirano branje. Kot jima gre priznati tudi, da sta eksplicirala pozicijo, iz katere je njuno delo napisano; že v uvodnem delu knjige tako povesta, da kljub razlikam v svojem antropološkem profiliranju delita vsaj tri ključne stvari: najprej “kontekst” (str. 12), ki ga predstavlja “dezintegracija znanstvene etnografske paradigme” (ibidem); potem pa še dvoje - “vizijo in metodo” (ibidem). Poudarila pa nista, da poleg omenjenega delita vsaj še eno dimenzijo, ki je bistveno vplivala na pričujoče delo: namreč skupno poliüčno prepričanje, ki je več kot očitno inkorporiralo prvine radikalnih študentskih revoltov iz šestdesetih let.

In prav v tej točki se zdi, da bi bilo mogoče avtorjema nasloviti nekaj vprašanj in replik. Tako npr. v njunem delu ostaja docela nejasno, kako naj bi približevanje k praksi, politično angažiranje antropologije razrešilo natančno diagnosticiran in opisan problem teoretske zmede in nedoslednosti v disciplini. Kot npr. ni jasno tudi, kako in zakaj naj bi približevanje k družbeni praksi zagotavljalo disciplini točnejša spoznavnoteoretska izhodišča.

Celo več. Bralcem, “opremljenim” z izkušnjo usmerjenega izobraževanja, pač takšno argumentiranje zveni še vse preveč znano in prav težko se je ob njem znebiti občutka o naivnosti pozicije avtorjev. Kakopak je mogoče razumeti željo mlajših (britanskih) antropologov po tem, da bi dodobra prevetrili (relativno) okostenelo akademsko tradicijo in strukturo discipline, ki se pač že sedem desetletij v najtemeljnejših izhodiščih bolj ali manj vrača v dvajseta leta. Vendar pa, po drugi strani, tak “netradicionalni” prijem, kot ga izpričujeta avtorja, vendarle tudi v britanski antropologiji ni ne nov ne izviren; prej bi bilo mogoče reči, da nadaljuje tisto “drugo” smer britanske antropologije, ki jo danes že klasično zastopata Kuperjevi deli Antropologija in antropolog (Anthropology and Anthropologist) (ki jo tudi Grimshawova in Hart v svoji bibliografiji navajata) in Iznajdba primitivne družbe (The Invention of Primitive Society).

Toliko za zdaj. Toplo povabljeni k branju. In morda ob branju vendarle ne gre pozabiti tistega, kar je s toliko vedrine zapisal Sahlins: “Vsaj kar se tiče antropologije sta dolgoročno jasni dve stvari: prva je, da bomo vsi mrtvi, druga pa, da se bomo vsi zmotili. Očitno je akademska kariera dobra takrat, ko pride prva pred drugo”.

Vesna V. Godina

LITERATURA

Kuper, A., (1983), *Anthropology and Anthropologists*, London, New York, Routledge & Kegan Paul

Kuper, A., (1988), **The Invention of Primitive Society: Transformations of an Illusion**, London, Routledge & Kegan Paul

Sahlins, M., (1993), **Waiting for Foucault**, Cambridge, Prickly Pear Press